

Ե Ր Կ Շ Ա Բ Ա Թ Ա Թ Ե Ր Թ

ՀՀ Դաշնակցության Արցախի Կենտրոնական Կոմիտեի պաշտոնաթերթ

Մենք համացանցում

www.aparaj.am

Խմբագրական

Չարգացման կարելու փուլ

Յուրաքանչյուր պետություն իր կառավարման համակարգը ձևավորում է՝ ելնելով տվյալ երկրի պատմությունից, աշխարհագրական դիրքից, ազգային ավանդույթներից, արժեքներից և դրանց հիման վրա ձևավորված մտածողությունից և քաղաքական մտքի զարգացման մակարդակից: Իսկ այդ կառավարման համակարգը պետք է ընկալելի և ընդունելի լինի տվյալ երկրի ժողովրդի կողմից ու գործնական արդյունքներ ապահովի հատկապես միջազգային հանրության կամ այլ երկրների հետ հարաբերվելիս:

Վերոնշյալ հաստատումից ելնելով՝ հնարավոր չէ, եւ ոչ էլ անգամ պատկերացնելի, որ, օրինակ, Մեծ Բրիտանիայի խորհրդարանական համակարգն ու խորհրդարանում տիրող ավանդույթները հնարավոր է տարածել աշխարհի որեւէ երկրում: Իսկ տարածելու դեպքում՝ արդյունքն այլ բան չէ, բացի փլուզումից: Նույն վախճանը՝ փլուզումը, պետք է ակնկալել, եթե ճապոնիայի կայսեր ավանդույթները, այդ թվում՝ պարզ ժողովրդի առաջ խոնարհումները, տեղափոխվեն Վինձորյան պալատ:

Կառավարման համակարգում տեղ գտած այս բոլոր ավանդույթները մաս են կազմում եւ իրենց մեջ խտացնում են շատ ավելի իմաստ ու խորհրդանիշ, որոնց բացակայությունն իրոք կարող է խարխուլել կառավարման համակարգը տվյալ երկրում:

Այժմ աշխարհում տիրող նմանօրինակ ավանդույթները եւ, այսպես ասած, արարողակարգերն առկա են Եվրոպական եւ հատկապես Ֆրանսիայի հետեղափոխական ժամանակների կարգերից: Իհարկե, չի կարելի ժխտել նաեւ վենետիկյան ազդեցությունը՝ հատկապես դիվանագիտական արարողակարգերում:

Սակայն Արեւելքը շատ ավելի խորքային է: Եթե այսօրվա Արեւմուտքին համարենք ներկա աշխարհի քաղաքականության, քաղաքակրթության մատուցողը, ապա Արեւելքը դեռ շատ ավելի վաղ աշխարհին մատուցել է քաղաքականության բարոյականությունը՝ իշխանավորի վարքականոնները: Դա արտացոլվել է արեւելյան փիլիսոփայությամբ հեռու արեւելյան կրոնական, ինչպես նաեւ ժողովրդի մեջ հազարամյակներ ապրող էպոսներում եւ ավանդապատումներում: Այլ կերպ ասած՝ Արեւմուտքը տարան է ձևավորում, Արեւելքը՝ տարայի պարունակությունը:

Ընդհանուր առմամբ՝ մեր երկրի պետական կառավարման կարգերը եւս առկա են արեւմտյան օրինակից: Խոսքը ոչ միայն օրենքների, այլ ընդհանուր գաղափարների մասին է՝ մարդու իրավունքների հարգում, ժողովրդավարության հասկացություն, պետական մարմինների՝ օրենսդիր, գործադիր, դատական, եւ նրանց տարանջատումը...

Սակայն, այս բոլոր հասկացությունները միայն այն ժամանակ կարող են արդյունք ապահովել, եթե կարողանան համապատասխանել միջավայրին եւ միջավայրի ու միմյանց հետ հարաբերություններում զարգացման եւ բովանդակային իմաստավորման միտումներ պարունակել: Ահա այդ ժամանակ է, որ մեզ օգնության պիտի գա բարոյագիտությունը: Ներկայացվող այս բոլոր եվրոպական «տարաները» գուրկ են լինելու պարունակությունից կամ չեն ծառայելու իրենց նպատակին, եթե համապատասխան կյուրով՝ բարոյականությամբ չլցվեն:

Մեր երկիրը թեւեւ չի ստացել է զարգացման կարելու փուլ: Պետք է կարողանանք առավել արդյունավետ օգտագործել այս պահը: Զննարկվում է Սահմանադրության փոփոխությունները եւ նախատեսվում է 2017 թվականին ժողովրդի դատին ներկայացնել Արցախի նոր Սահմանադրությունը: Սա այն բացառիկ առիթներից է, որտեղ մենք կարող ենք ունենալ թռիչքային զարգացում, եթե ճիշտ օգտվենք հնարավորություններից եւ գանց առնենք միայն ձեռնարկություններին հետեւելուց: Բանավեճը կենսական է եւ անհրաժեշտ:

Վարչապետ Կարեն Կարապետյանի առաջին այցը՝ Արցախ

Վարչապետի պաշտոնում նշանակվելուց հետո առաջին անգամ աշխատանքային այցով Արցախի Հանրապետություն է այցելել ՀՀ վարչապետ Կարեն Կարապետյանը՝ կառավարության եւ պաշտոնատար այլ անձանց ուղեկցությամբ: ՀՀ գործադիր ղեկավարի արցախյան օրակարգը հագեցած էր. հանդիպումներ նախագահականում, Ազգային ժողովում եւ կառավարությունում, ծաղիկների խոնարհում Ստեփանակերտի հուշահամալիրում, այցելություն առաջնագիծ: Երկօրյա այցի ժամանակ քննարկվել են հայկական երկու պետությունների տնտեսական, քաղաքական, ռազմավարական համագործակցությանն առնչվող հարցերի լայն շրջանակ:

Երկու կառավարությունների ղեկավարներն այցն ամփոփել են լրատվամիջոցների ներկայացուցիչների հետ հանդիպումով: Մամուլի ասուլիսի առաջին հարցն առաջնագիծում՝ մեծամասամբ անապահով ընտանիքների երեխաների բանակում ծառայելու մասին էր: Կարեն Կարապետյանը նշել է, որ եթե դա

իրոք այդպես է, ապա Պաշտպանության բանակի հրամանատարները եւ երկրի ղեկավարությունն այդ հարցի շուրջ մտածելու եւ ուղղելու անհրաժեշտություն ունի:

Կարեն Կարապետյանը «Ֆանտաստիկ ճիշտ, համարձակ եւ նորարարական» համարեց ԱՀ կառավարության քայլերը, որոնց արդյունքներն արտացոլված են վերջին 8-9 տարվա մակրոցուցանիշներում՝ ՀՆԱ-ի տարեկան մոտ 10 տոկոս աճով, այն էլ խիստ ռիսկային միջավայրում՝ որպես հակամարտության գոտի:

Հայաստանի վարչապետը նշել է, որ Արցախից սովորելու բան ունեն: Նա նշել է, որ ուսումնասիրելու են Արցախի փորձը, որպեսզի ՀՀ-ում կիրառեն հաջողված մեխանիզմներն ու մոտեցումները:

«Արցախը Հայաստանի Էկոնոմիկայի դրայվերն է,- շեշտել է նա եւ ավելացրել,- չեմպիոն են, աճի հարցով չեմպիոն են, նաեւ նորարար քայլերով են չեմպիոն»:

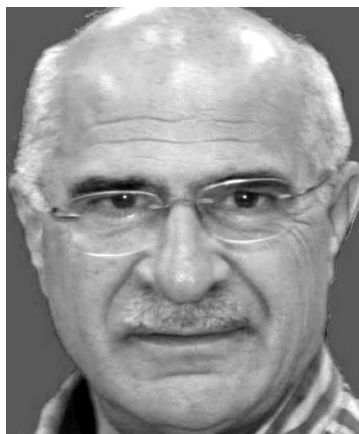
Անդրադառնալով Արցախում ներդրումային քաղաքականության

հեռանկարի մասին՝ Կարեն Կարապետյանը նշել է. «Այս պահին ես չեմ կարող նշել հստակ ծրագրեր, սակայն վստահ եմ, որ աշխուժացնելով Հայաստանի Հանրապետության տնտեսությունը, կաշիւծացնենք նաեւ Արցախինը, եւ հակառակը»:

Արցախի եւ Հայաստանի կառավարությունների ղեկավարները բարձր փոխվստահություն ցուցաբերեցին միմյանց հանդեպ: Արայիկ Հարությունյանը Կարեն Կարապետյանին նշանակումը եւ գործունեությունը լուսավոր կետ համարեց ողջ հայության համար եւ մեր ազգի ապագան ինչ-որ չափով պայմանավորեց հենց Կարապետյանի հաջողություններով:

Նշենք նաեւ, որ Բակո Սահակյանը Կարեն Կարապետյանին է հանձնել «Մեսրոպ Մաշտոց» շքանշան, որով նա պարգևատրվել էր ս.թ. օգոստոսի 30-ին՝ սոցիալ-տնտեսական կրեւորագույն խնդիրների իրականացման գործում Արցախին ցուցաբերած աջակցության համար եւ ի նշանավորումն ԼՂՀ հռչակման 25-րդ տարեդարձի:

ՄԱՅԱԶԴ

Հ.Յ. Դաշնակցության Բյուրոն խոր վշտով տեղեկացնում է, որ Լոյեմբերի 16-ին, կարճատեղ հիվանդությունից հետո, իր մահկանացուն կնքեց վաստակաշատ ընկեր, ՀՀ Բյուրոյի երկար տարիների գործավար (աշխատակազմի ղեկավար)՝ ընկեր Արա Դեմիրճյանը

Հ.Յ. Դաշնակցության մեծ ընտանիքի անունից մեր վշտակցությունն ենք հայտնում ընկ. Արա Դեմիրճյանի ընտանիքին, հարազատներին ու ընկերներին:

Հ.Յ. Դաշնակցության Բյուրո

«Յոդին պետք է տեր կանգնել. նրա համար շատ թանկ ենք վճարել»

72-ամյա Չոյա Ծատրյանը ամբողջ կյանքի ընթացքում երազել է, որ իր գավակները՝ Կարոն, Կամոն, Գառնիկն ու Գայանեն, նոր «ճյուղեր» տան իրենց գերդաստանին: Ասում է՝ հենց այդ փափագով էր մեծացրել իր չորս գավակներին, սակայն...: Չոյա Ծատրյանն ապրում է ԼՂՀ Շուշիի շրջանի Զարին տակ գյուղում: Այսօր գավակներից երկուսն են նրա կողքին: Նա ցավով է հիշում այն օրը, երբ ղարաբաղյան պատերազմի ժամանակ Զարին տակը տվեց առաջին զոհը: Իր ասելով՝ Արշավիր Մարգարյանն էր: Ասում է՝ «Մինչև հիմա հիշում եմ, թե ինչպես մեզ այդ լուրը հայտնեցին ու հավելեցին, որ երեք անգամ «վայ մամ» է կանչել ու մահացել»: Այդ խոսքերը տպավորվել էին նրա մեջ ծանոթ մի ցավով, որ հուշում էր իր ավագ որդու մասին: Կարոն, գյուղի առաջին վիրավորներից էր: Վիրավորվել է 1991 թվականի մայիսի 13-ին: Ուղիղ յոթ ամիս խնամում էին՝ մինչև ոտքի կանգնեց: Կարոն երկրորդ կարգի հաշմանդամ է: Մյուս որդին՝ Գառնիկը, նույնպես մասնակցել է մարտական գործողություններին, այդ թվում՝ Զարին տակի ինքնապաշտպանությանը: Այն ժամանակ դեռ 24 տարեկան էր: Նոր էր ավարտել Խորհրդային բանակում զինվորական ծառայությունը: Չոյա Ծատրյանն այսօրվա պես հիշում է պատերազմի տարիները: Չորս ամիս տանը չէր, ուրիշի տանն էր ապրում: Օրերից մի

օր Գառնիկը վերադարձավ, եւ ինքը տանը գիշերեց: Լուսադեմին գյուղում պայթյուններ լսվեցին: Այսպես է հիշում այդ օրը. «Արթնացա ուժեղ դողոյունից եւ վախից արթնացի նաեւ որդուս: Ապա ուղարկեցի գյուղամեջ, որպեսզի լուր բերի: Պարզվեց՝ գյուղը շրջափակված մեջ է»: Նա հիշում է, որ որդու պայուսակի մեջ դրել էր ընդամենը երեք լավաշ, մեկ զույգ

1992 թվականի նոյեմբերի 27-ին Գառնիկը մահացավ Մարտակերտում՝ տրակտորն էր շրջվել: Մայրն ասում է, որ որդին միշտ կրկնում էր. «Թուրքի (ադրբեջանցու-հեղ.) գնդակից հաստատ չեմ գոհվի, քանի որ նրանք ճիշտ նշանակետ չեն կարողանում բռնել»: Մոր ցավն այդքանով չէր սահմանափակվել: 2012 թվականի մայիսի 9-ին ին-

նույնիսկ տնից դուրս չէր գալիս: Դրսում ծուխ էր, հրդեհված տներ, դիակներ, վիրավորներ, եւ նրան թվում էր, թե մարտական գործողությունները դեռ շարունակվում են: Գայանեն այժմ ամուսնացած է, դուստր ունի եւ շարունակում է ապրել գյուղում: Չոյա Ծատրյանն այսօր ապրում է իր վիրավոր որդու՝ Կարոյի հետ: Գյուղում Կարոյին գիտեն՝ որպես հմուտ արհեստավոր, դարբին, սակայն պատերազմում վիրավորվելուց հետո նա ստիպված թողել է արհեստը: Այժմ գյուղատնտեսությամբ է զբաղվում: Ավագ որդին՝ Անդրեասը, աշխատում է հանրապետական հիվանդանոցում, իսկ դուստրը՝ Մարիամը, ամուսնացել է բնակվում է Ֆրանսիայում: Ամեն մեկն իր գործն ու եկամուտն ունի, իսկ Չոյա Ծատրյանն էլ իր ստացած թոշակով է փորձում օգնել գավակներին ու թոռներին: Յիսկ թոռ ունի, եւ միայն մի բան է երազում, որ նրանք պատերազմ չտեսնեն ու փորձեն շենացնել այսքան մեծ գնով ազատագրված հողը: «Յոդի համար ենք կռվել, պայքարել, արյուն թափել, բայց նույն այդ հողն այսօր չենք մշակում», - այսպես է իր մտահոգությունը կիսում: Որդու մտահոգությունն էլ է հողի հետ կապված: Ասում է՝ «հողին պետք է տեր կանգնել, մշակել, քանի որ այս հողի համար, որի վրա քայլում ենք, շատ թանկ ենք վճարել»:

Անի ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ

գուլպա, ապա փամփուշտներ: «Մինչև հիմա զարմանում եմ՝ այն ժամանակ ինչպե՞ս եմ կարողացել որդուս պայուսակը փամփուշտներով լցնել: Այդ օրը այդքան սպասված գյուղի ինքնապաշտպանության օրն էր», - հիշում է Չոյա Ծատրյանը:

Ֆարկտից մահացավ մյուս որդին՝ 48-ամյա Կամոն: Դուստրը՝ Գայանեն, պատերազմի ժամանակ մոր մոտ էր մնում, եւ գյուղի ինքնապաշտպանության օրը չէր հավատում, որ վերջապես գյուղը ազատագրվել է: Այնքան էր վախեցել, որ

Յոգեցոցիական կարգավորման կենտրոն «Էմպատիա»

Երկարատեւ պատերազմական իրավիճակում գտնվող տարածաշրջանում հոգեբանական հիմնահարցերը բարդ են ու բազմաբնույթ: Այդ կարեւորությունը նկատի ունենալով էլ ստեղծվեց հոգեցոցիական կարգավորման կենտրոնը: Մեր հարցազրույցը կենտրոնի տնօրեն, հոգեբանական գիտությունների թեկնածու Անահիտ Լալայանի հետ է:

- Ե՞րբ է ստեղծվել հոգեցոցիական կարգավորման կենտրոնը եւ ի՞նչ նպատակով:

- Ճիշտն ասած, նպատակադրվածություն վաղուց է եղել: Մենք ունեինք հոգեբանական կենտրոն երեխաների համար, քաղաքային պոլիկլինիկայում մեծերի համար ունեինք ամբուլատոր մասնագիտացված առանձնասենյակ, բայց 1994 թվականից հետո շատ մեծ լարվածություն կար բնակչության շրջանում եւ ստեղծվեց հոգեբանական ծառայություն: Սկզբում այն ստեղծվեց արտասահմանյան մեր գործընկերների կողմից, եւ տարիների փորձը ցույց տվեց, որ պետական համակարգում ունենալ նմանատիպ ծառայություն այնքան էլ նպատահարմար չէ: չեն ուզում մարդից տեսնեն, որ իրենք այցելում են հոգեբանի: Անհրաժեշտություն առաջացավ նմանատիպ ծառայություն ստեղծել մասնավոր հատվածում, որպեսզի հնարավորություն ունենային որպես այլընտրանքային միջոց մեր ծառայություններից օգտվելու:

- Դրա անհրաժեշտությունն զգացվեց հատկապես ապրիլյան պատերազմի՞ց հետո:

- Ոչ, այս տարիների ընթացքում մենք

չենք կարող ասել, որ ապրել ենք խաղաղության պայմաններում: Մարդից իրենց ամենօրյա հոգսերում պարզապես մոռանում են հոգեբանական ապրումները, բայց դրանից վտանգը չի քչանում, ուղղակի ապրիլյան պատերազմը ցնցումների երկրորդ ալիքը բերեց մեր հասարակություն: Կենտրոնը բացվեց անցած տարվա հունիսին, իսկ 2016 թվականի փետրվարից ԼՂՀ սոցապ նախարարու-

գիրն արդեն ավարտվել է այս տարվա համար: Մենք խոստանում ենք հաջորդ տարի, տարբեր հիմնադրամների հետ համագործակցության շնորհիվ, եթե նույնիսկ անվճար չլինի, գոնե նվազագույն վճարներով ծառայություններ մատուցել սոցիալական արտոնություններ ունեցող տարբեր խմբերի: Բացի հոգեբանական ծառայությունից, ունենք նաեւ իրավաբան, հետազայում պլանավորում

նազետների որակավորման եւ փորձի փոխանակման համար, կազմակերպում ենք նաեւ հեռահար կոնսուլտացիաներ: Ես, որպես ակադեմիական կրթություն ունեցող, գիտությունների թեկնածու, նույնպես իրավունք ունեմ տեղում պրակտիկ հոգեբաններ պատրաստել: Ունենք 2-ամսյա դասընթացներ երիտասարդ մասնագետների համար, ովքեր կարող են հետագայում աշխատել թե՛ մեզ մոտ, թե՛ այլ ծառայությունում: Վերջերս ե՛լ կրթական հաստատություններում, ե՛լ աշխատավայրերում հաստիքներ են բացվել՝ հաշվի առնելով հոգեկան ու ֆիզիկական առողջության հավասարաչափ կարեւորությունը մարդու համար, որոնք չեն կարող գոյատևել առանց մեկը մյուսի: Լինեն դրանք սրտային խանգարումներ, աղետամոլքային, թե Ենդոկրին խնդիրներ:

- Դրսում գործող ի՞նչ կենտրոնների հետ եք համագործակցում:

- Համագործակցում ենք Երեւանի «Դավիդյանց» կլինիկայի հետ եւ մեր բուլր լաբորատոր հետազոտություններն անց ենք կացնում այնտեղ, այսինքն՝ մեր լաբորատորիան «Դավիդյանց» կլինիկայի մի մասնաճյուղն է: Այնքանից բարձրորակ մասնագետների միջոցով, ինտերնետային կապով մեզ են հաղորդում հետազոտությունների պատասխանները, եւ որոնց ճշգրտությունը երաշխավորված է: Լաբորատորիան ունի հարյուրավոր հետազոտություններ իրականացնելու հնարավորություն, որն ավելին է, քան զուտ հոգեբանական հետազոտությունները:

Լիլիա ԲԱՂԲՅԱՆ

թյան կողմից աջակցություն ստացանք. մեզ օգնեցին, որպեսզի անվճար հոգեբանական ծառայություն մատուցենք սոցիալական տարբեր արտոնություններ ունեցող մարդկանց: Այս ծրագիրը հոկտեմբերի վերջին ավարտեցինք: Յուսով ենք, որ հաջորդ տարի ես այն կշարունակվի:

- Եւ շա՞տ են արդյոք հաճախորդները:
- Հաճախորդները շատ են, բայց ծրա-

նք ունենալ նյարդաբաններ, սրտաբան, թերապետ: Կենտրոնն ունի սոցիոլոգներ, գործում է նաեւ դեղատուն:

- Ո՞րն է տարբերությունը՝ այստեղ եւ պոլիկլինիկա այցելելու միջեւ:

- Տարբերությունը մատուցվող ծառայությունների որակի մեջ է: Ամիսը մեկ մենք դրսից մասնագետներ ենք հրավիրում: Այս տարի արդեն 4 անգամ գիտաժողովներ ենք կազմակերպել տեղի մաս-

